

УДК 342.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-15-47-51

Воронятніков Олександр Олександрович,

доктор юридичних наук,

професор кафедри публічного та міжнародного права

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

e-mail: voronyatnikov@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3761-698X>**Стріяшко Галина Миколаївна,**

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри публічного права,

методист вищої категорії відділу післядипломної освіти

Державного податкового університету

e-mail: striashko@ukr.net

orcid.org/0000-0001-6773-025X

ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В ІТ-СЕКТОРІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЇХ ПРАВОВОГО СТАТУСУ: ПЕРЕГЛЯД ТРЕНДІВ ТА ПЕРСПЕКТИВ

У сучасному світі інформаційні технології є невід'ємною частиною бізнесу, що працює в сфері інновацій та розвитку. Юридичні особи, що надають послуги в інформаційно-технологічному (далі - ІТ) секторі, стають не лише підприємцями, а й об'єктом уваги фіскальних органів у зв'язку з оподаткуванням їхньої діяльності. Одним з ключових аспектів є визначення природи послуг, які надаються. Зокрема, інформаційні технології можуть включати розробку програмного забезпечення, консультування з питань ІТ-безпеки, обробку даних, а також інші послуги. Кожна з цих категорій може підлягати різним ставкам оподаткування. У зв'язку з швидкими змінами в технологічному секторі, фіскальні органи також висувають нові вимоги до звітності та обліку податків. Це може становити виклик для бізнесу, оскільки вони повинні відповідати не лише за кількістю податків, а й за точністю та актуальністю податкової звітності. Загалом, оподаткування послуг, надаваних юридичними особами в ІТ-секторі, є складним та динамічним процесом, який вимагає уваги до змін у законодавстві, специфіки діяльності підприємства та світових тенденцій у сфері оподаткування. Розвиток цифрового сектору неминує призводити до значної трансформації ринку праці. Ця трансформація має комплексний характер і відбувається поступово, мірою залучення в цифрову економіку дедалі більшої кількості традиційних секторів економіки.

Багато країн регулюють оподаткування ІТ-компаній національними законодавчими актами. Ставки податків та методи розрахунку можуть варіюватися від країни до країни. Наприклад, деякі країни можуть застосовувати податок на прибуток, враховуючи доходи від ІТ-послуг, а інші можуть встановлювати спеціальні ставки або податки на додану вартість.

Помітний тренд у сучасному оподаткуванні — це спрямування на цифрову економіку. Багато країн активно розглядають питання оподаткування електронних послуг та цифрових продуктів. Це викликає потребу в уніфікованих підходах та міжнародних стандартах для податкової системи. Загалом, оподаткування послуг, які надаються юридичними особами в ІТ-секторі, є суттєвим елементом бізнес-стратегії. Розуміння національного та міжнародного законодавства, врахування технологічних змін та гнучкість в адаптації до нових вимог оподаткування стають визначальними для успішної діяльності в цьому важливому секторі економіки.

Адаптація до інновацій та технологічних змін у сфері оподаткування юридичних осіб в ІТ-секторі дозволяє компаніям не лише ефективно використовувати податкові переваги, а й активно впроваджувати та розвивати передові технологічні рішення, сприяючи своєму конкурентному розвитку та розвитку галузі в цілому. З огляду на те, що Україна обрала шлях свроінтеграції, доречно звернути увагу на європейський досвід оподаткування ІТ-сфери. Не дивлячись на те, що застосування таких інструментів значно полегшує роботу компаніям, важливим як для країн ЄС так і для України є посилення заходів адміністрування і ринкового нагляду у сфері електронної комерції.

Ключові слова: електронна комерція; правовий статус; юридична особа; платник податку; оподаткування; електронні послуги; ІТ-сфера.

Voronyatnikov O., Striyashko H. TAXATION OF LEGAL ENTITIES IN THE IT SECTOR THROUGH THE PRISM OF THEIR LEGAL STATUS: REVIEWING TRENDS AND PROSPECTS

In today's world, information technologies are an integral part of business operating in the field of innovation and development. Legal entities providing services in the information technology (hereinafter - IT) sector become not only entrepreneurs, but also the object of attention of fiscal authorities in connection with the taxation of their activities. One of the key aspects is determining the nature of the services to be provided. In particular, information technology may include software development, IT security consulting, data processing, and other services. Each of these categories may be subject to different tax rates. Due to rapid changes in the technology sector, fiscal authorities are also making new requirements for tax reporting and accounting. This can be a challenge for businesses, as they must be accountable not only for the amount of tax, but also for the

accuracy and timeliness of tax reporting. In general, taxation of services provided by legal entities in the IT sector is a complex and dynamic process that requires attention to changes in legislation, the specifics of the company's activities, and global trends in taxation. The development of the digital sector inevitably leads to a significant transformation of the labor market. This transformation has a complex nature and is happening gradually, as more and more traditional sectors of the economy are involved in the digital economy.

Many countries regulate the taxation of IT companies by national legislation. Tax rates and calculation methods may vary from country to country. For example, some countries may apply income tax on income from IT services, while others may impose special rates or value added taxes.

A noticeable trend in modern taxation is the direction towards the digital economy. Many countries are actively considering the issue of taxation of electronic services and digital products. This calls for unified approaches and international standards for the tax system. In general, taxation of services provided by legal entities in the IT sector is an essential element of business strategy. Understanding national and international legislation, taking into account technological changes and flexibility in adapting to new taxation requirements are becoming decisive for successful activity in this important sector of the economy.

Adapting to innovations and technological changes in the field of taxation of legal entities in the IT sector allows companies not only to effectively use tax advantages, but also to actively implement and develop advanced technological solutions, contributing to their competitive development and the development of the industry as a whole. Given the fact that Ukraine has chosen the path of European integration, it is appropriate to pay attention to the European experience of IT taxation. Despite the fact that the use of such tools greatly facilitates the work of companies, it is important for both EU countries and Ukraine to strengthen the measures of administration and market supervision in the field of e-commerce.

Key words: electronic commerce; Legal Status; legal entity; Taxpayer; taxation; electronic services; IT field.

Постановка проблеми. В сучасному світі, де інформаційні технології стали невідмінною частиною бізнес-середовища, законодавство, регулююче оподаткування ІТ-компаній, набуває особливої важливості. Аналіз національних та міжнародних законів стає необхідним етапом для розуміння та ефективного використання оподаткування в цьому секторі. Національні правові акти визначають правила гри для ІТ-компаній у кожній конкретній юрисдикції. Розгляд можливостей для ІТ-підприємств щодо використання стимулюючих програм та податкових кредитів. Оподаткування в ІТ-секторі піддавалося великим трансформаціям протягом останніх років, і прогнозування його майбутнього розвитку важливо для підприємств та фіскальних органів.

Оскільки податкові системи більшості країн пов'язують комерційну діяльність з певною територією, ІТдіяльність ставить під сумнів це правило, оскільки вона за своєю суттю є нетериторіальною. Ігноруючи основні територіальні зв'язки, що складають базову передумову цих правил, логіка та концепції правил оподаткування втрачають свою актуальність у сфері ІТ-діяльності. Тобто, ІТдіяльність ставить під сумнів актуальність норм правового регулювання оподаткування, створених в епоху, що передувала сьогоденню. Це транснаціональна реальність.

Основні можливості та перспективи розвитку ІТ-бізнесу в Україні ґрунтуються на наявності кадрового потенціалу, динамічному зростанні внутрішнього та зовнішнього ІТ-ринків, інвестиційній привабливості галузі, наявності податкових пільг. Рушійною силою зростання ІТ-сектору в Україні є наявність альтернативних систем оподаткування, обліку та звітності та можливість працювати в ІТ-сфері фізичним особам-підприємцям. Основні ризики та загрози подальшого розвитку ІТ-бізнесу в Україні пов'язані з збільшенням податкового навантаження на ІТ-сектор, недостатньою кількістю кадрів та їх відтоком за кордон.

Уряд повинен здійснювати уважне балансування між потребами державного бюджету та необхідністю стимулювання технологічного прогресу. Чітке визначення та управління цим балансом дозволить забезпечити ефективне використання податкових інструментів для підтримки ІТ-інновацій та досліджень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Враховуючи постійну зміну законодавчої бази, спроби законотворців змінити систему оподаткування та стрімкий ріст ІТ-галузі в Україні, тема оптимізації обліку, оподаткування та звітності суб'єктів ІТ-сектору залишається актуальною та потребує подальшого дослідження. Зокрема, цим питанням присвячені праці Д. Гетьманцева, Ю. Кайзера, М. Кучерявенка, А. Новицького, К. Швабія.

Метою статті є визначити шляхи оподаткування юридичних осіб в ІТ галузі та позначити вектор його впровадження, вивчення правозастосовної практики в частині реалізації податкових правовідносин у галузі ІТ.

Виклад основного матеріалу дослідження. ІТ-галузь є не тільки двигуном технологічного прогресу, але і об'єктом уваги з боку податкових органів. Зростаючі можливості в цьому секторі супроводжуються складністю у сфері оподаткування. У цій статті ми розглянемо ключові аспекти, які стосуються оподаткування юридичних осіб в ІТ-галузі та розглянемо можливості стратегії оптимізації податкових зобов'язань [1].

Одна з ключових категорій для юридичних осіб в ІТ-галузі є податок на прибуток. Різноманіття ставок у різних країнах та можливості зон оподаткування для стартапів і технологічних компаній. Як вказує А.С. Аліна, представники юридичної науки не мають узгодженої точки зору стосовно визначення об'єктів ІТдіяльності. Цифровими об'єктами в юриспруденції називають товари, що не мають матеріального вираження, а існують лише в цифровій формі, електронні об'єкти, які в силу своєї віртуальності не є речами,

проте мають риси речей і не можуть бути визначені як права або поведінка суб'єктів правовідносин. До таких об'єктів зазвичай відносять інформаційні продукти і послуги [2]. Тому принцип єдиного підходу до встановлення податків і зборів складно трактувати в сфері ІТ-діяльності. Через відсутність трактування в законодавстві чіткого визначення поняття ІТ-діяльності та об'єкту оподаткування як такого, визначити необхідність оподаткування складно. Проблемними є питання оподаткування доходів від ведення електронного бізнесу, порядку оподаткування представництв, передумов використання спрощеної системи оподаткування тощо [3, с. 115-119].

Нагадаємо, що 14 грудня 2021 року Верховна Рада прийняла законопроект № 5376 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». Закон набирає чинності з 1 січня 2022 року. А в липні 2021 року було прийнято Закон України від 15.07.2021 р. №1667-IX «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». Ним визначено критерії для ІТ-компаній, так званих «резидентів системи «ДіяСіті», які отримують податкові пільги, спрощення умов працевлаштування для персоналу та окремий порядок перевірок контролюючими органами.

Законом № 5376 Верховна Рада визначила, які саме пільги та особливі податкові правила отримають ІТ-компанії – резиденти «ДіяСіті».

Насамперед нагадаємо, що серед ключових вимог для резидентів «ДіяСіті» є:

- оплачувати винагороду працівникам та гіг-спеціалістам не менше, ніж еквівалент 1200 євро щомісячно;
- мати не менше 9 працівників та гіг-спеціалістів за показниками середньооблікової кількості за підсумками кожного календарного місяця;
- частка кваліфікованого доходу від ІТ-діяльності за перших три календарних місяці після реєстрації та за кожен календарний рік перебування у статусі резидента «ДіяСіті» становить не менше як 90% суми загального доходу юридичної особи за відповідний період.

Ці та інші умови для перебування у статусі резидента «ДіяСіті» визначено у згаданому Законі №1667 і їх варто уважно переглянути, щоб оцінити чи зможе ваша ІТ-компанія скористатися новоприйнятими податковими пільгами.

Отже, для резидентів «ДіяСіті» об'єкт оподаткування – це не фінансовий результат до оподаткування, тобто прибуток визначеної фінансової звітності, а загальна сума окремих виплат, здійснених резидентом «ДіяСіті», перелік яких буде визначено у ПКУ.

Мета змін очевидна: максимальне обмеження для виведення коштів з ІТ-бізнесу. Якщо плануєте стати юридичною особою-резидентом «ДіяСіті», зважайте на те, що податкова оптимізація виправдає себе лише, якщо виведення активів буде обмежено. І слід попередити, що новий особливий порядок оподаткування платників податку на прибуток резидентів «ДіяСіті» дуже далекий від спрощеної моделі. Велика кількість нових положень у ПКУ для резидентів «ДіяСіті» потребує детального вивчення, адже всі новації лише додадуть податкових ризиків ІТ-компаніям.

Серед ключових змін: базовий податковий (звітний) період для резидентів «ДіяСіті» - платників податку на прибуток, дорівнює календарному року, тобто незалежно від обсягу річного доходу.

Водночас передбачено і спеціальні податкові різниці для резидентів «ДіяСіті». Наприклад, у разі придбання майна (робіт, послуг) у платників єдиного податку в розмірі, що перевищує 20% суми витрат у звітному періоді.

Отже, перш ніж стати резидентом «ДіяСіті», юридичній особі в ІТ-галузі варто добре зважити, чи для неї буде ефективною сплата податку на прибуток за новими правилами. Між іншим, резидентом «ДіяСіті» не може бути ІТ-компанія – платник єдиного податку. Так звані привілеї передбачені лише для платників податку на прибуток. Визначення спеціальних податкових режимів для ІТ-інновацій може стати потужним інструментом для привертання інвестицій та розвитку нових технологій. Знижені ставки податків для компаній, що здійснюють дослідження та розробки, можуть стимулювати інноваційну активність та збільшити конкурентоспроможність.

ПДВ в ІТ-галузі може бути особливо складним, потім він може застосовуватися до різних видів продукції та послуг. Провівши докладний аналіз ставок та класифікацій, з'ясувалося, що більшість послуг, що надаються дочірнім підприємством для материнської компанії, не підлягатимуть оподаткуванню ПДВ на території України, оскільки місце постачання таких послуг розташовано поза межами України.

Крім того, послуги з розробки програмного забезпечення в межах території України звільнюються від оподаткування ПДВ. Ця спеціальна пільга діятиме до 1 січня 2023 року. Таким чином, компанії користуються сприятливою ставкою ПДВ на більшість своїх послуг. Оподаткування ПДВ може вплинути лише на пов'язані з наданням ІТ-послуг витратами, такими як оренда офісу тощо. До останнього велися дебати з профільними комітетами Верховної Ради та міністерствами щодо залишення податкової пільги, але повномасштабна війна змусила забути податківців про будь-які пільги та максимально наповнювати казну держави. В свою чергу Міністерство фінансів внесло надходження ПДВ від ІТ-бізнесу в проєкт бюджету 2023 року і прибирати його звітти не планувало. погляду адміністрування ПДВ в Україні вважають одним із найскладніших податків. Як правило, він асоціюється лише з негативом, адже існують численні схеми з ухилення від його сплати [4].

Увесь цей окремих всесвіт ПДВ, в якому без спеціально підготовленого бухгалтера можна загубитися. Тому в ІТ-компаніях збільшилися витрати на податкових консультантів і підвищення кваліфікації бухгалтерів. Варто розуміти, що податкове навантаження у вигляді 20% є тягарем кінцевого споживача — користувача програмної продукції: чи то юридичної особи, чи звичайної фізичної особи.

Ми погоджуємось із думкою О. М. Гаркушенко, що доцільно в ПКУ посылитися на те, що електронна комерція регулюється Законом України «Про електронну комерцію», а Розділ V «Податок на додану вартість» доповнити статтями щодо того, як саме мають оподатковуватися операції, здійснені у сфері електронної комерції [5]. Зазначені норми необхідно гармонізувати із правовими актами ЄС, що врегульовують оподаткування електронної комерції, зважаючи на Угоду про асоціацію з ЄС.

Але запровадження та збільшення податкових обов'язків може призвести до збільшення витрат для ІТ-компаній в Україні. Це може зменшити їхню конкурентоспроможність на міжнародному ринку, де інші країни можуть мати більш лояльні податкові умови для підприємств в ІТ-сфері.

Висновки. Узагальнюючи, хочеться підкреслити, що новий пакет законопроектів виглядає привабливіше за попередні пропозиції податкових новацій для ІТ-сфери. Проте, аби ініціатива повною мірою запрацювала та охопила більшу частку української ІТ-індустрії, необхідно додати ряд поправок до чинної редакції, адже зафіксовані наразі норми не враховують потреби найбільшої частки ринку нашого ІТ – її сервісної частини. Порівняння правового регулювання оподаткування ІТдіяльності в різних правових системах дозволить визначити найбільш раціональні шляхи вдосконалення законодавства України у визначених сферах

В Україні більшість працівників сфери ІТ оформлені як ФОПи та сплачують єдиний податок. Це константа, яка залишається сталою вже понад два десятки років, а кількість ІТ-ФОПів в Україні сягає вже 212 тисяч. Попри стійкість конструкції, представники влади ще з нульових не дають спокою спрощенням. Чи дійсно варто було скасовувати податкову пільгу, можна буде сказати в наступному році, а саме визначити вартість надходжень у бюджет. Але в будь-якому випадку варто не забувати, що ІТ-бізнес у період війни є найбільшим платником податку в дохід бюджету.

Якщо ж компанії не реагуватимуть на вимогу сплатити податок, то мінфін звертатиметься до органів країн, де зареєстровані ці компанії. Суперечки вирішуватимуться згідно із міжнародними договорами.

Правові принципи оподаткування ІТсектору є детермінованими законами економіки керівними засадами правового регулювання оподаткування ІТсектору, що забезпечують реалізацію інтересів суб'єктів ІТдіяльності, держави та суспільства. Для забезпечення дотримання принципів нейтральності та рівності оподаткування та зважаючи на значне поширення ІТсектору в Україні, оподаткування такого виду діяльності необхідно здійснювати на основі принципу визначення податкової юрисдикції відповідно до країни призначення.

Отже, аналіз досвіду у сфері електронного податкового адміністрування показав, що сьогодні існує велика кількість країн, де цифровий податковий формат функціонує ефективно та постійно розвивається. Крім того, окремі напрацювання цих країн у сфері електронного адміністрування податків є позитивними та необхідними для впровадження на території України. Зокрема, для покращення електронного адміністрування податків у нашій державі необхідно:

- по-перше, залучити приватні організації до процесу виготовлення програмного забезпечення для системи електронного адміністрування податків. Для України цей досвід надзвичайно корисний, оскільки така модель роботи дозволяє залучити більш досвідчених спеціалістів, які можуть створювати якісне, а головне функціональне програмне забезпечення. Це, у свою чергу, значно підвищить ефективність електронного адміністрування податків загалом;

- по-друге, у процесі безпосереднього впровадження та побудови системи електронного адміністрування податків доцільно використовувати підхід, згідно з яким ключовий акцент не робиться окремо на питанні впровадження технологій у діяльність органів влади. Але основна увага приділяється державній підтримці інформаційної інфраструктури в цілому. Переважно такий підхід проявляється у стимулюванні приватного сектору у здійсненні діяльності, пов'язаної зі створенням нових технологій та впровадженням їх у життя суспільства;

- по-третє, система адміністрування податків в ІТ-сфері має бути ефективною, але водночас максимально простою для платників податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Майбутнє ринку праці. Протиборство тенденцій, які будуть формувати робоче середовище в 2030 році. – PWC, <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/workforce-of-the-future-ukr.pdf>.

2. Аліна А. С. Спадкування ІТоб'єктів за сучасним цивільним законодавством : дис. д-ра філософії (081 Право). Одеса, 2020. 204 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12560>

3. Засенко О.Ю. Інтеграція Україна у систему електронної комерції Європейського Союзу. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 221 с.

4. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Узагальнюючої податкової консультації з деяких питань оподаткування податком на додану вартість» від 27.04.2021 № 238. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v023820121#Text>

5. Гаркушенко О.М. Податки на продажі в цифрову епоху: уроки для України: науковоаналітична доповідь; НАН України, Інст економіки промсті. К., 2018. 42 с. URL: https://iie.org.ua/wpcontent/uploads/2019/02/Garkushenko_gotov.pdf

6. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15.07.2021 № 1667ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166720#Text>

7. Затонацька Т., Мельничук О. Особливості оподаткування суб'єктів ринку електронної комерції. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2016. №9 (186). С. 16-22.

8. Закон України «Про віртуальні активи» № 2074ІХ від 17.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

9. ДПС. Інформаційний лист №4 (багатостороння конвенція МЛІ – наслідки для українських платників податків) від 04.03.2020 р. URL: https://tax.gov.ua/data/material/000/320/409482/Informaciyniy_list_4.pdf

10. Яценко О.М., Грязіна А.С., Шевчик О.О. Електронна комерція як елемент глобальної торговельної системи. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. №8 (218). С. 4–15. URL: https://eco-science.net/archive/2019/APE-08-2019/8.19_topic_Yatsenko%20O.pdf

11. Євростат: Продаж через електронну комерцію. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_ec_eseln2/default/table?lang=en.

REFERENCES:

1. Maibutnie rynku pratsi. Protyborstvo tendentsii, yaki budut formuvaty roboche seredovyshe v 2030 rotsi. (2017). [The future of the labor market. Countering the trends that will shape the work environment in 2030]. Retrieved from: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/workforce-of-the-future-ukr.pdf> [in Ukrainian].

2. Alina, A. S. (2020). Spadkuvannia IT-obiektiv za suchasnym tsyvilnym zakonodavstvom. [Inheritance of IT objects according to modern civil legislation]. *dys. d-ra filosofii* (081 Pravo). Odesa. 204. Retrieved from: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12560> [in Ukrainian].

3. Zasenka, O.Iu. (2019). Intehratsiia Ukraina u systemu elektronnoi komertsii Yevropeiskoho Soiuzu. [Integration of Ukraine into the electronic commerce system of the European Union]. *Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata ekonomichnykh nauk: 08.00.02 – svitove hospodarstvo i mizhnarodni ekonomichni vidnosyny*. Kyivskiy natsionalnyi universytet im. Tarasa Shevchenka. Kyiv. 221. [in Ukrainian].

4. «Pro zatverdzhennia Uzahalniuiuchoi podatkovoi konsultatsii z deiakykh pytan opodatkuvannia podatkom na dodanu vartist». (2021, April 27). [On the approval of the Generalized tax consultation on some issues of taxation with value added tax]. *Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy № 238*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0238201-21#Text> [in Ukrainian].

5. Harkushenko, O.M. (2018). Podatky na prodazhi v tsyfrovu epokhu: uroky dlia Ukrainy. [Sales taxes in the digital age: lessons for Ukraine]. *Naukovo-analitychna dopovid; NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti. K.* 42. Retrieved from: https://iie.org.ua/wpcontent/uploads/2019/02/Garkushenko_gotov.pdf [in Ukrainian].

6. «Pro stymuliuvannia rozvytku tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini». (2021, July 15). [On stimulating the development of the digital economy in Ukraine]. *Zakon Ukrainy № 1667-IX*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> [in Ukrainian].

7. Zatonatska, T., & Melnychuk, O. (2016). Osoblyvosti opodatkuvannia subiektiv rynku elektronnoi komertsii. [Peculiarities of taxation of e-commerce market subjects]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Seriya: Ekonomika*. №9(186). 16-22. [in Ukrainian].

8. «Pro virtualni aktyvy». (2022, February 17). [On virtual assets]. *Zakon Ukrainy № 2074-IX*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> [in Ukrainian].

9. Informatsiyniy lyst №4 (bahatostoronnia konventsiiia MLI – naslidky dlia ukrainskykh platnykiv podatkov). (2020, March 4). [Information sheet No. 4 (Multilateral Convention MLI – consequences for Ukrainian taxpayers)]. URL: https://tax.gov.ua/data/material/000/320/409482/Informaciyniy_list_4.pdf [in Ukrainian].

10. Yatsenko, O.M., & Hriazina, A.S., & Shevchyk, O.O. (2019). Elektronna komertsiiia yak element hlobalnoi torhovelnoi systemy. [Electronic commerce as an element of the global trade system]. *Aktualni problemy ekonomiky*. №8 (218). 4–15. Retrieved from: https://eco-science.net/archive/2019/APE-08-2019/8.19_topic_Yatsenko%20O.pdf [in Ukrainian].

11. Yevrostat: Prodazh cherez elektronnu komertsiiu. [Eurostat: Sales through e-commerce]. Retrieved from: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_ec_eseln2/default/table?lang=en. [in English].

Стаття надійшла до редакції: 5.11.2023